

TÜRKİYE'DE HAKSIZ REKABET

Rekabet, ticaretin unsurlarından biridir. Meşru yollarla gerçekleştirilen rekabet, ticaretin bir parçasıdır ve ticaretin amacı olan “kar”a götürür. Ancak ticarette rekabete kanuni olmayan unsurların katılmaya çalışılması şüphesiz ki müdahale gerektirir. Böyle bir durumda kanuni olmayan bu davranışlar bütününe kanuni yoldan cevap veren hukuk da HAKSIZ REKABET HUKUKU olacaktır.

Haksız rekabet hukuku özel hukukun bir dalı olup birden fazla kanunda türlerine rastlanmaktadır. Aşağıda kanunlara göre haksız rekabet türlerine değinerek kavramı açıklamaya çalışacağız:

BÖLÜM I GİRİŞ

Haksız rekabetin tanımı Ticaret Kanunumuzun 56. Maddesinde yapılmıştır. Maddeye göre haksız rekabet, “aldatıcı hareket ve hüsnüniyet kaidelerine aykırı sair suretlerle iktisadi rekabetin her türlü suistimalidir”. Bu tanım haksız rekabetin en genel anlamda tanımı olup, diğer kanunlardaki haksız rekabet türlerine de uygulanacaktır.

Tanımdan yola çıktığımızda haksız rekabetin unsurlarına ulaşırız:

vv İyiniyete dayalı bir haksız rekabetin olması, vv Buna karşı, aldatıcı ve iyiniyet kurallarına aykırı eylemlerin bulunması vv Dürüst ticari yaşamdaki iktisadi rekabetin kötüye kullanılması

Özetle haksız rekabet; dürüst tacirin emeğine , ününe, müşterilerine ve kazancına haksız bir şekilde el atmaktır.

BÖLÜM II TÜRK MEVZUATINDA HAKSIZ REKABET

I- Ticaret Kanununa Göre Haksız Rekabet:

Ticaret Kanunu haksız rekabetin tanımını 56. Maddede açıkladıktan sonra, tanımda sözü edilen hüsnüniyet kurallarına aykırı kaideleri de 57. Maddesinde sınırlı sayı prensibine göre teker teker saymıştır.

1.Başkalarını veya onların emtiasını, iş mahsullerini, faaliyetlerini yahut ticari işlerini yanlış, yanıltıcı ve lüzumsuz yere inciltici beyanlarla KÖTÜLEMEK,

2.Başkasının ahlaki veya mali iktidarı hakkında HAKİKATA AYKIRI MALUMAT VERMEK,

3.Kendi şahsi durumu, emtiası iş mahsulleri, ticari faaliyeti veya ticari işleri hakkında YANLIŞ BEYAN VE YANILTICI MALUMAT vermek ve yahut 3. şahıslar hakkında aynı şekilde hareket etmek suretiyle rakiplerine nazaran onları üstün duruma getirmek;

4. Paye, şehadetname ve mükafat alınmadığı halde, bunlara sahip imişçesine hareket ederek MÜSTESNA KABİLİYETE MALİK BULUNDUĞU ZANNINI UYANDIRMAYA ÇALIŞMAK veya buna müsait olan yalnız unvan yahut mesleki adlar kullanmak;

5.Başkasının emtiası, iş mahsulleri; faaliyeti veya ticari işletmesi ile İLTİBASLAR MEYDANA GETİRMEYE ÇALIŞMAK veya buna müsait bulunan tedbirlere başvurmak, hususiyle BAŞKASININ HAKLI OLARAK KULLANDIĞI AD, UNVAN, MARKA, İŞARET GİBİ TANITMA VASITALARI İLE İLTİBASA MEYDAN VEREBİLECEK SURETTE AD , UNVAN , MARKA, İŞARET GİBİ TANITMA VASITALARI KULLANMAK veyahut iltibasa meydan veren malları, durumu bilerek veya bilmeyerek, satışa arz etmek veya şahsi ihtiyaçtan başka her ne sebeple olursa olsun ELİNDE BULUNDURMAK;

6. Üçüncü şahısların müstahdemlerine, vekillerine veya diğer YARDIMCILARINA , onları vazifelerine ihlale sevk etmek suretiyle kendisine veya başkasına menfaatleri sağlamaya elverişli olacak surette, mustahak olmadıkları MENFAATLER TEMİN VEYA VAADETMEK;

7.MÜSTAHDİMLERİ, vekilleri veya diğer yardımcı kimseleri iğfal suretiyle istihdam edenin veya müvekkillerinin imalat veya TİCARET SIRLARINI İFŞA ETTİRMEK veya ELE GEÇİRMEK;

8.Hüsnüniyet kaidelerine aykırı bir şekilde elde ettiği veya öğrendiği imalat veya ticaret sırlarından haksız rekabet sırlarından haksız yere faydalanmak veya onları başkasına yaymak;

9.Hüsnüniyet sahibi kimseleri iğfal edebilecek surette HAKİKATA AYKIRI HÜSNÜHAL VE İKTİDAR ŞEHADETNAMELERİ VERMEK;

10. Rakipler hakkında da cari olan kanun, nizamname, mukavele veyahut mesleki veya mahalli adetlerle tayin edilmiş bulunan İŞ HAYATI ŞARTLARINA RİAYET ETMEMEK;

Ticaret Kanununda söz konusu maddelerden başka her nevi şirketin ortağının (anonim şirkette yönetim kurulu üyelerinin) aynı nevi ticari işlerle meşgul bir şirkette görev almasını ve ticari muamelelerde bulunmasını engelleyen hükümler vardır. Bunlar 172, 250, 335 ve 547. Maddelerdir.

II-Borçlar Kanuna Göre Haksız Rekabet A-Haksız Rekabetten Doğan Tazminat Talepleri:

Borçlar Kanunun 48.maddesine göre; “yanlış ilanlar ve hüsnüniyet kaidelerine mugayir sair hareketler ile müşteri tenakus eden yahut bunları kaybetmek korkusuna maruz olan kimse, bu fillere hitam verilmesi için faili aleyhine dava ikame ve failin hatası vukuunda sebebiyet verdiği zararın tazminini talep edebilir”.

Ticari işlere ait olan haksız rekabet hakkında Ticaret Kanunu hükümleri mahfuzdur. B-İşçiye Rekabet Yasağı

BK’nun 348. Maddesine göre iş sahibinin müşterilerini tanımak ve işlerinin sırlarına nüfuz etmek hususlarında işçiye müsait olan bir hizmet akdinde her iki taraf, akdin sona ermesinden sonra, işçinin kendi namına iş sahibi ile rekabet edecek bir iş yapmamasını ve rakip bir müessesede çalışmamasını ve böyle bir müessesede ortak veya sair sıfatla alakadar olmamasını şart edebilir. Rekabet yasağı ancak işçinin iktisadi geleceğinin hakkaniyete aykırı olarak tehlikeye girmesini men edecek suretle zaman, yer ve işin çeşidi noktasında hal icabına göre uygun bir sınır dahilinde şart edilmişse geçerlidir. Rekabet

yasağının geçerli olabilmesi için yazılı bir sözleşmeye bağlanması gerekmektedir. Rekabet yasağına aykırı harekette bulunan işçi, bu davranışı nedeni ile eski iş sahibinin sahip olduğu zararı tazminle mükelleftir. Rekabet yasağına aykırı hareket hakkında cezai şart konulmuş ise, işçi bu ceza miktarını ödeyerek bu yasaktan kurtulabilir. Fakat zarar, cezai şart miktarını aşmışsa, işçi fazlasını da ödemekle mükelleftir.

İşçinin hareketi, tarzı ve ihlal veya tehdit edilen menfaatlerin önemi haklı gösteriyorsa ve yazılı bir mukavele ile bu hak muhafaza edilmiş ise, iş sahibi müstesna olarak meşrut olan cezanın tediyesinden ve onu mütecaviz olan zararın tazmininden başka muhalefetin men'ini de talep edebilir. İş sahibi işçinin feshi haklı gösterecek bir kusuru yokken akdi feshetmiş yahut iş sahibinin feshi haklı gösteren bir kusuru dolayısıyla akid işçi tarafından fesh edilmemişse, işçi aleyhine yasağa muhalefetten dolayı dava ikame edilemez.

III- Sınai Mülkiyetin Korunması Hukuku Çerçevesinde Haksız Rekabet A-Markaların Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnameye Göre Haksız Rekabet

Marka sahibi, izni olmadan markanın kullanılması haksız rekabete yol açabilir. Çünkü marka sahibinin özellikle promosyon yoluyla markasına kazandırdığı ve kalitesi ile de desteklediği tanınmışlığın bir başkası tarafından emek harcanmadan kullanılması kabul edilebilir bir davranış değildir. Marka sahibi;

vv Tescilli markası ile aynı mal veya hizmetlerle ilgili aynı işaretin kullanılmasını,

vv Tescilli markası ile aynı veya benzer olan tescilli markanın kapsadığı mal veya hizmetlerin aynı veya benzeri mal ve hizmetleri kapsayan ve bu nedenle halk üzerinde işaret ile tescilli marka arasında bağlantı olduğu ihtimali de dahil, karıştırılma ihtimali, olan herhangi bir işaretin kullanılmasını,

vv Tescilli marka ile aynı veya benzer işaret taşımasına rağmen, farklı mal veya hizmetler için işaretin kullanılması durumunda , tescilli markanın itibarından dolayı avantaj elde edilmesi ya da tescilli markanın karakterine zarar verilmesine neden olacak işaretlerin kullanılmasını,

vv Tescilli markanın mal veya ambalajı üzerine konulmasını, vvişareti taşıyan malların piyasaya sürülmesini veya bu amaçla stoklanmasını, teslim edilebileceğinin teklif edilmesi veya o işaret altında hizmetlerin sunulmasını veya sağlanmasını

vv İşareti taşıyan malın ithalini ya da ihracını

vv İşaretin, teşebbüsün iş evrakı ve reklamlarında kullanılmasını

vv Tescilli markanın ayırt edici karakterini değiştirmeden farklı unsurlarla kullanılmasını, engelleme hakkı vardır. Bu durum haricinde bir diğer hal de Türk Standartları Enstitüsü markası olan TSE markasına tecavüzdür. Marka kimse tarafından kullanılmaz. B. Patentlerin Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnameye Göre Haksız Rekabet Özellikle gelişmemiş ülkelerde patent konusu buluşlar hemen taklit edilerek merdiven altı

denilen firmalar tarafından daha ucuza mal edilerek satışa sunulurlar. Patent sahibinin, üçüncü kişiler tarafından izinsiz olarak aşağıda sayılanların yapılmasını önleme hakkı vardır:

vv Patent konusu ürünün üretilmesi, satılması, kullanılması veya ithal edilmesi veya bu amaçlar için kişisel ihtiyaçtan başka herhangi bir nedenle olsun elde bulundurulması,

vv Patent konusu olan bir usulün kullanılması,

vv Kullanılmasının yasak olduğu bilinen veya bilinmesi gereken usul patentinin kullanılmasının üçüncü kişiler tarafından başkalarına teklif edilmesi,

vv Patent konusu usul ile doğrudan doğruya elde edilen ürünlerin satışa sunulması veya kullanılması veya ithal edilmesi veya bu amaçlar için kişisel ihtiyaçtan başka herhangi bir nedenle olursa olsun elde bulundurulması.

C- Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnameye Göre Haksız Rekabet

554 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 48.maddesine göre aşağıda yazılı fiiller tasarım hakkına tecavüz sayılır:

vv Tasarım hakkı sahibinin izni olmaksızın tasarımın aynısını veya belirgin şekilde benzerini yapmak , üretmek piyasaya sunmak, satmak, sözleşme akdi için icapta bulunmak, kullanmak, ithal etmek ve bu amaçla depolama, elde bulundurmak,

vv Tasarım belgesi sahibi tarafından sözleşmeye dayalı lisans yolu ile verilmiş hakları izinsiz genişletmek veya bu hakları üçüncü kişilere devretmek

vv Yukarıdaki fiilleri teşvik etmek, iştirak etmek, yardım etmek ve yapılmasını kolaylaştırıcı her türlü faaliyette bulunmak,

vv Kendisinde bulunan ve haksız olarak üretilen veya ticaret alanına çıkarılan eşyanın nereden alındığını veya nasıl sağlandığını bildirmekten kaçınmak.

vv Gasp. D- Fikir Ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Haksız Rekabet Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde bir eserin veya bu kanuna göre korunurluğu kabul edilen bir resmin izinsiz olarak alınıp kullanılması halinde haksız rekabet oluşacağı gibi, 69 ve 70. Maddeler çerçevesinde; Maddi ve manevi haklarında tecavüz tehlikesine maruz kalan eser sahibi, muhtemel tecavüzün önlenmesini dava edebilir. Maddi ve manevi hakları haleldar olan kimsenin, tecavüz edenin kusuru halinde maddi ve manevi tazminat isteyebileceğini açıkça göstermektedir. BÖLÜM III HAKSIZ REKABET NEDENİYLE AÇILABİLECEK DAVALARA GENEL BAKIŞ Haksız rekabet davalarında öncelikle haksız rekabet yüzünden müşterileri, kredisi, mesleki itibarı, ticari işletmesi veya diğer iktisadi menfaatleri bakımından; -Bir zarara uğranması veya -zarar tehlikesinin bulunması gerekmektedir. Bu çerçevede açılabilir hukuk ve ceza davaları ile talepler aşağıdaki gibi olabilir:

1.TEDBİR TALEPLERİ:

FSEK, HUMK'dan ayrı olarak ihtiyati tedbirleri düzenleyen bir hükme FSEK yer vermiştir (FSEK md. 77). Bu madde HUMK 101'den daha geniştir. Çünkü bir tarafta önleme diğer tarafta da geçici olarak ref karakterlidir.

Birinci grubu oluşturan önleme karakterli ihtiyati tedbirlerde mahkeme, "esaslı bir zararın veya ani bir tehlikenin veya emri vakilerin" engellenmesi için ya da "diğer bir sebepten dolayı" FSEK ile tanınmış hakları ihlal veya tehdide maruz kalan kimsenin talebi üzerine davanın açılmasından önce veya sonra "bir tarafa bir işin yapılmasını veya yapılmamasını" emredebilir. Ancak bunun için "bu hususta ileri gelen iddialar kuvvetle muhtemel" görülmelidir.

İkinci grubu teşkil eden ref karakterli ihtiyati tedbirlerde bir eserin çoğaltılmış nüshalarının ve özellikle üretmeye yarayan kalıpların ve benzer çoğaltma araçlarının geçici olarak zaptına karar verilebilir.

Tedbir için kusur aranmaz.

Her iki tedbirin bir özelliği de emre muhalefet halinde İİK md.343'ün uygulanmasıdır. Dolayısıyla ihtiyati tedbire makbul bir mazereti olmaksızın muhalefet halinde talep edenin şikayeti üzerine, tedbire muhalefet eden 3 aya kadar hafif para cezasına çarptırılır.

2.GÜMRÜKLERDE EL KOYMA

FSEK'nda gümrüklerde el konulmasının ilişkin bir hüküm olmamakla birlikte PatKHK md 152, MarkKHK md 79, EndKHK md 66 ve Coğış KHK md. 37'de gümrüklere el konulması ile ilgili hükümler vardır. Ancak FSEK açısından olan eksiklik Gümrük Kanununun 21. Maddesinin yeniden düzenlenmesi ile ortadan kaldırılmıştır. Yeni maddeye göre gümrüklerde tecavüz oluşturacak mallara , işlemlerin durdurulması, gereğinde de tasfiye edilmesi sistemi getirilmiştir. İşlemi durduracak olan gümrük idareleridir. Gümrük idaresince alınan durdurma kararının hak sahibine tebliği tarihinden

itibaren on gün içinde esas hakkında yetkili mahkemede dava açılmaz veya mahkemeden tedbir niteliğinde karar alınmazsa eşya hakkında beyan sahibinin talepte bulunduğu gümrük rejimi hükümlerine göre işlem yapılır. Gümrük işlemleri durdurulan eşya yetkili mahkemede alınan karar doğrultusunda tasfiye rejimi hükümlerine göre imha ve asli nitelikleri değiştirilerek satışı suretiyle tasfiye edilir.

Hüküm TRIPS çerçevesine göre düzenlendiği için TRIPS'e imza atan ülkelerde de hukuk sisteminin yakın olması gerekir. Dolayısıyla ihracatçı firmaların bu tarz tecavüzler karşısında, gümrüklerde problem yaşayabileceğini gözönüne alıp, duruma uygun koruyucu tedbirler almaları gerekmektedir.

3. TESPİT DAVASI

Bir eserin, bir buluşun kime ait olduğu konusu ihtilaflı ise ya da herhangi bir kişi eserin ya da buluşun kendisine ait olduğu iddiasındaysa tespit davası açabilir. Burada açılan dava

olgunun tespiti yanında, gerçek hak sahibini de belirlediği için eda davası niteliği taşımaktadır. Eser sahibinin tespiti davası FSEK md. 15

4.HAKSIZ REKABETİN MEN'İ DAVASI

Haksız rekabet davalarında haksız rekabetin men'i ve ref'i (=kaldırılması, giderilmesi)ayrı ayrı belirtildiği halde FSEK'da sadece ref davası ile yetinilmiştir. Ancak hem FSEK hem de KHK'lerdeki talepler incelendiğinde ref (giderilmenin) önlemeyi de içerdiği görülmektedir. FSEK açısından men ve ref davaları arasındaki fark, ref davasının gerçekleşmiş bulunan veya halen devam eden tecavüzün sonuçlarını ortadan kaldırmak amacıyla açılmasına karşılık, men davasının tehlikenin tecavüze dönüşmesini önleme davası olmasıdır. Men ve ref davaları birlikte de ikame olunabilir.

Markalar hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamede "önleme" davasından söz edilmemiş olması ile birlikte EndTaskHK md 49'da ve CoğışKHK md. 25'de önleme talebinden de bahsedilmiştir. Önleme davası, ancak bir tecavüz tehlikesi halinde ikame edilebilir. Ancak MarKHK'de "karıştırılma ihtimali" ibaresi kullanıldığına göre önleme talepli davalar da açılabilmelidir.

5.HAKSIZ REKABETİN REF'İ DAVASI

Tecavüzün ref'i davası, fikri mülkiyet haklarını düzenleyen KHK'lardaki "tecavüzün giderilmesi" davasıdır. Çünkü tecavüzün giderilmesi davası ile manevi ve maddi haklara devam eden tecavüzün ortadan kaldırılması yani tecavüz ile ortaya çıkan hukuka aykırılığın sonucunun veya sonuçlarının giderilmesi amaçlanmaktadır. FSEK'nda düzenlenen ref davası daha geniş olup sadece tecavüzün

giderilmesini değil, aynı zamanda tekrarlanmasını önleyecek önlemlerin alınmasını ve hatta tecavüze uğrayan kişiye ödenen bir çeşit para cezası taleplerini de kapsar.

Men ve ref davaları çoğu zaman karıştırılmaktadır. Bir örnekle açıklamak gerekirse;□*bir fuarda markanın aynı olan işareti taşıyan malların sergilenmesine mani olunması tecavüzün önlenmesi, *sergilenmekte olan malların sergiden çıkarılması durdurma, *bu işaretin fuarın kataloğunda yer alması halinde ilgili sayfalarda işaretin üstünün ve işarete ilişkin açıklamaların kapatılması tecavüzün giderilmesidir.

6. MADDİ VE MANEVİ TAZMİNAT DAVASI

Sınai mülkiyet hukuku üç çeşit tazminat davasına yer vermiştir: Maddi tazminat, manevi tazminat ve itibar tazminatı davalarıdır. Maddi tazminat, marka hakkı sahibinin uğradığı fiili kaybın değeri ile yoksun kalınan kazançtan oluşur. Kusur şarttır. Fiili kayıp mal varlığındaki azalmayı ifade eder.Yoksun kalınan kazancın hesaplanması için ise üç usul öngörülmüştür:

*hakka tecavüz olmasaydı kazanılacak muhtemel gelir, *kullanma yolu ile elde edilen kazanç,□*Lisans sözleşmesi yapılsaydı, sözleşmeye konulan değer.

Manevi tazminatta amaçlanan, tecavüz dolayısıyla hak sahibinin ticari- kişisel varlığında ortaya gelen olumsuz sonuçların kaldırılmasıdır.

İtibar tazminatı ise, markanın kötü ve uygun olmayan şekilde kullanılması nedeniyle markanın itibarının zarar uğraması halinde açılır. Hüküm patentler ve endüstriyel tasarımlara tecavüz halinde de geçerlidir.□7. HÜKMÜN İLANI

8. ZAPT MÜSADERE VE İMHA□Ceza hukukundaki genel koruma tedbirleri bu aşamada geçerli olacaktır.□9. CEZA DAVALARI□En çok görülen şekilleri; gerçeğe aykırı bildirimde bulunmak, tescilli işaretin haksız yere kaldırılması ve tescilli olma izlenimi vermektir.

ODAMAN TAŞKIN HUKUK BÜROSU